Фінансується Європейським Союзом

erim Equal Rights & Independent Media

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

“Весняне пробудження ”

Основні економічні тенденції та очікування у березні 2024

за результатами «Нового щомісячного опитування підприємств», #NRES

Оксана Кузяків, виконавча директорка ІЕД

Євген Ангел, старший науковий співробітник ІЕД

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ІЕД

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ІЕД

Київ, 15 квітня 2024

ПРО «НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ»

Опитування щомісяця

Найсвіжіші дані зібрано **18 - 29 березня, 2024**

ВИБІРКА: **у березні** опитано **523 підприємства**

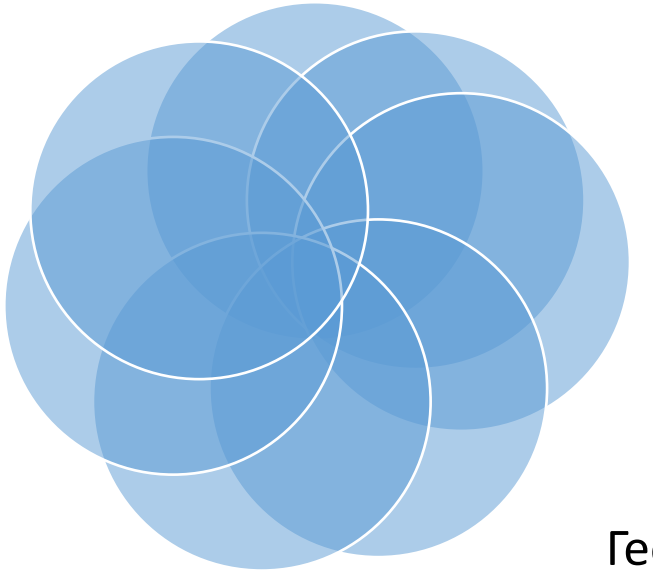

Проведено вже **23 опитування** (з травня 2022 року)

Підприємства **усіх розмірів**

Сектори: **Промисловість +** (Ритейл, Агро)

Географія: **21 з 27** регіонів України

Головний результат

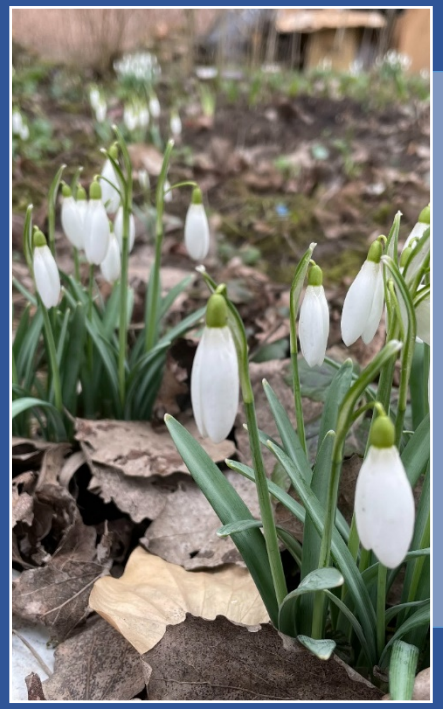

Дворічна невизначеність зараз знаходиться **на найнижчій точці** за два роки, **з покращеними найближчими очікуваннями виробництва**, але **коротко-** та **середньострокова** невизначеність **зросла**.

Зміни за минулий рік

Головні результати 1

Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА) **зріс на 3 в.п.** після зниження два місяці поспіль

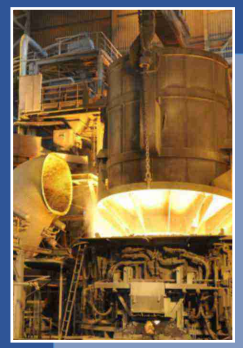

% підприємств, що працюють **на повну потужність**, залишається **без суттєвих змін**

Агрегований Показник Перспектив Промисловості **зростає другий місяць поспіль**

Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА)* незначним чином зріс

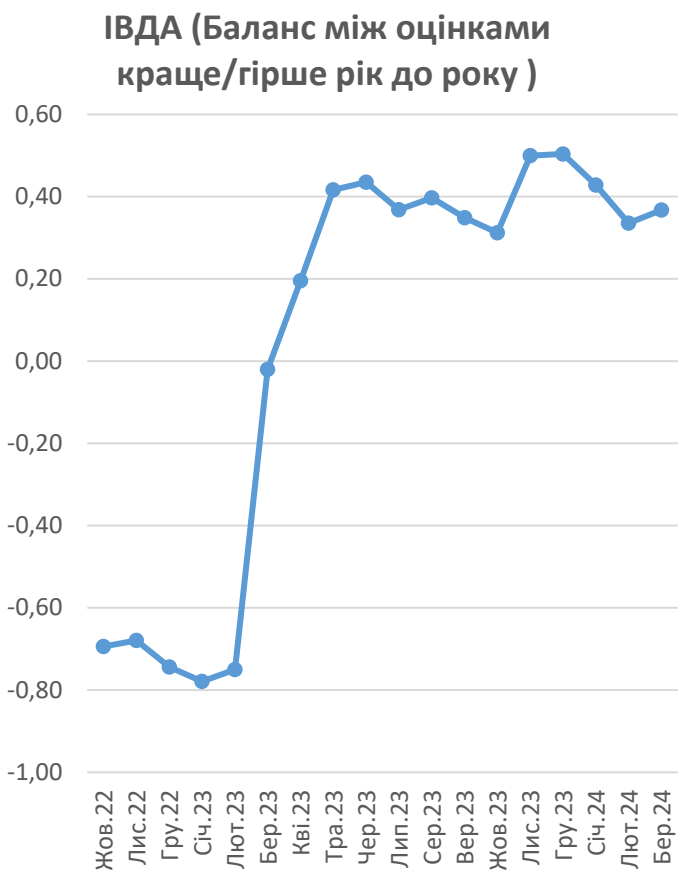

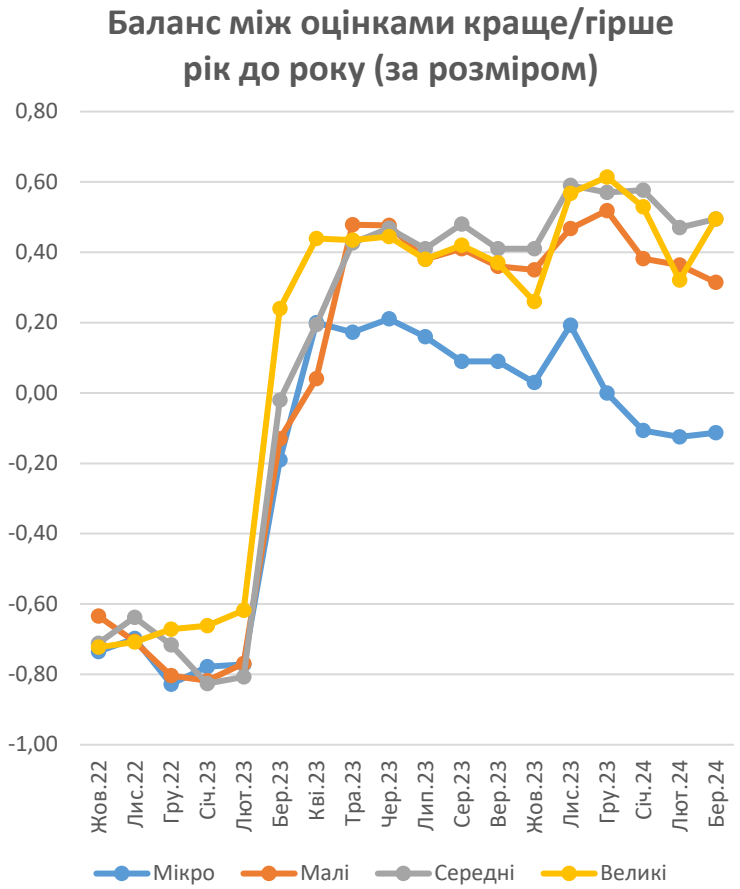

У березні 2024 року порівняно до лютого Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА) **збільшився із 0,34 до 0,37** (за шкалою від -1 до +1)

Це відбулось завдяки змінам у % краще/без змін відповідей:

- % підприємств, які повідомили, що **їх ділова активність краща**, ніж у попередньому році, **збільшилась,** із **44,8%** у лютому до **47,4%** у березні
- **Дещо зменшилась частка тих, для кого нічого не змінилося** із 44,0% до 42,0%

Водночас:

- % підприємств**,** які повідомили, що **їх ділова активність гірша**, ніж у попередньому році, **кілька місяців поспіль залишається без суттєвих змін** (11,2% у лютому та 10,6% у березні)

АЛЕ є суттєві відмінності в залежності від розміру підприємств

- Значення ІВДА є **найнижчим** (з від'ємним значенням) для **мікропідприємств**оступово зменшується для малих
- показник для середніх та великих підприємств збільшився

* ІВДА ґрунтується на питанні, де менеджери порівнюють “як є зараз” vs “як це було рік тому”

«Зараз» vs «до 24 лютого 2022»: знову «застигає» відновлення?

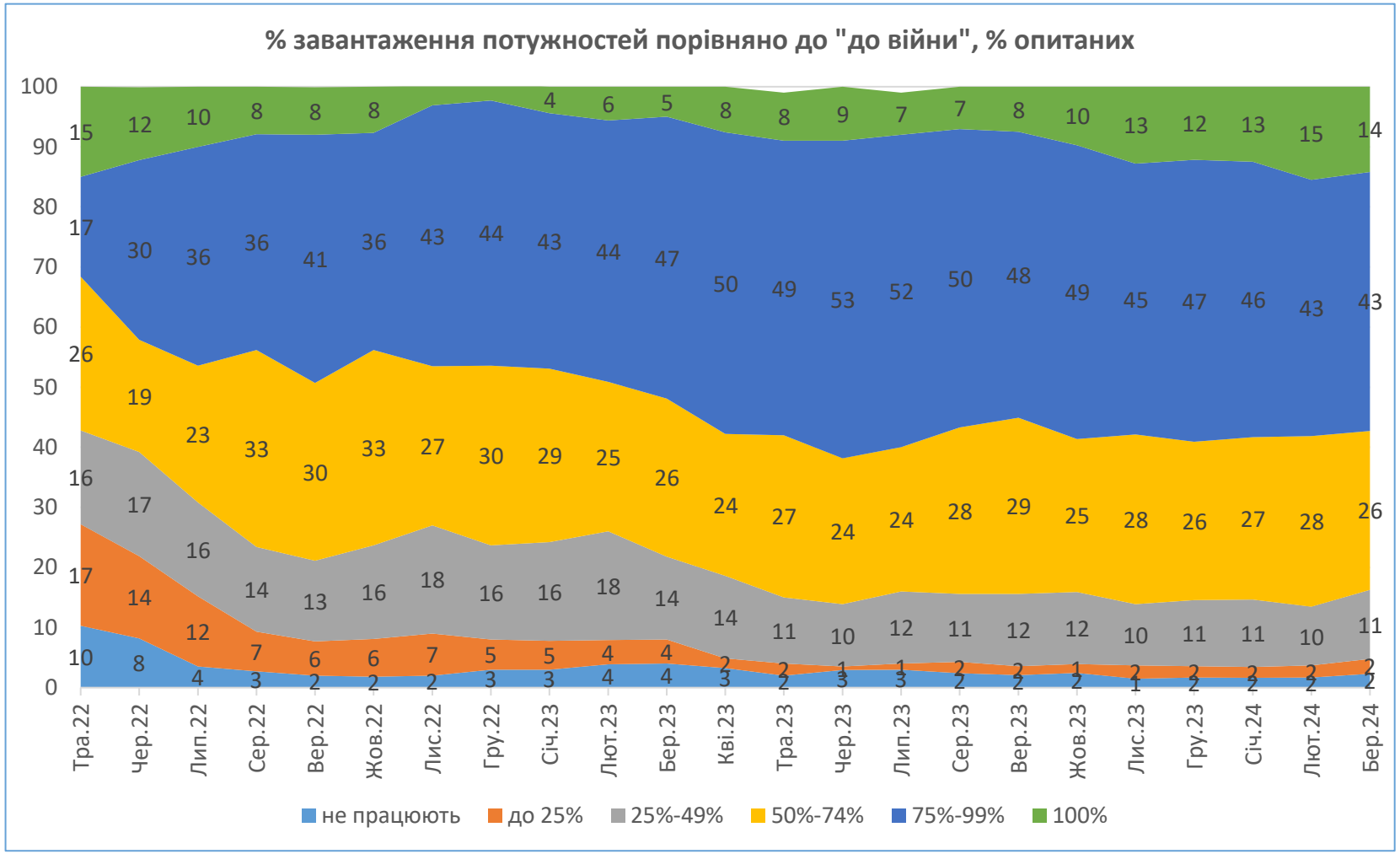

Результати залишаються майже без суттєвих змін порівняно з попереднім місяцем

- Частка підприємств, що працюють **на 100% потужності**, становить 14% у березні 2024 року (15% у лютому)
- **% підприємств, які не працюють взагалі, не перевищує 2% вже більше ніж півроку**

Агрегований показник перспектив промисловості (АППП)*

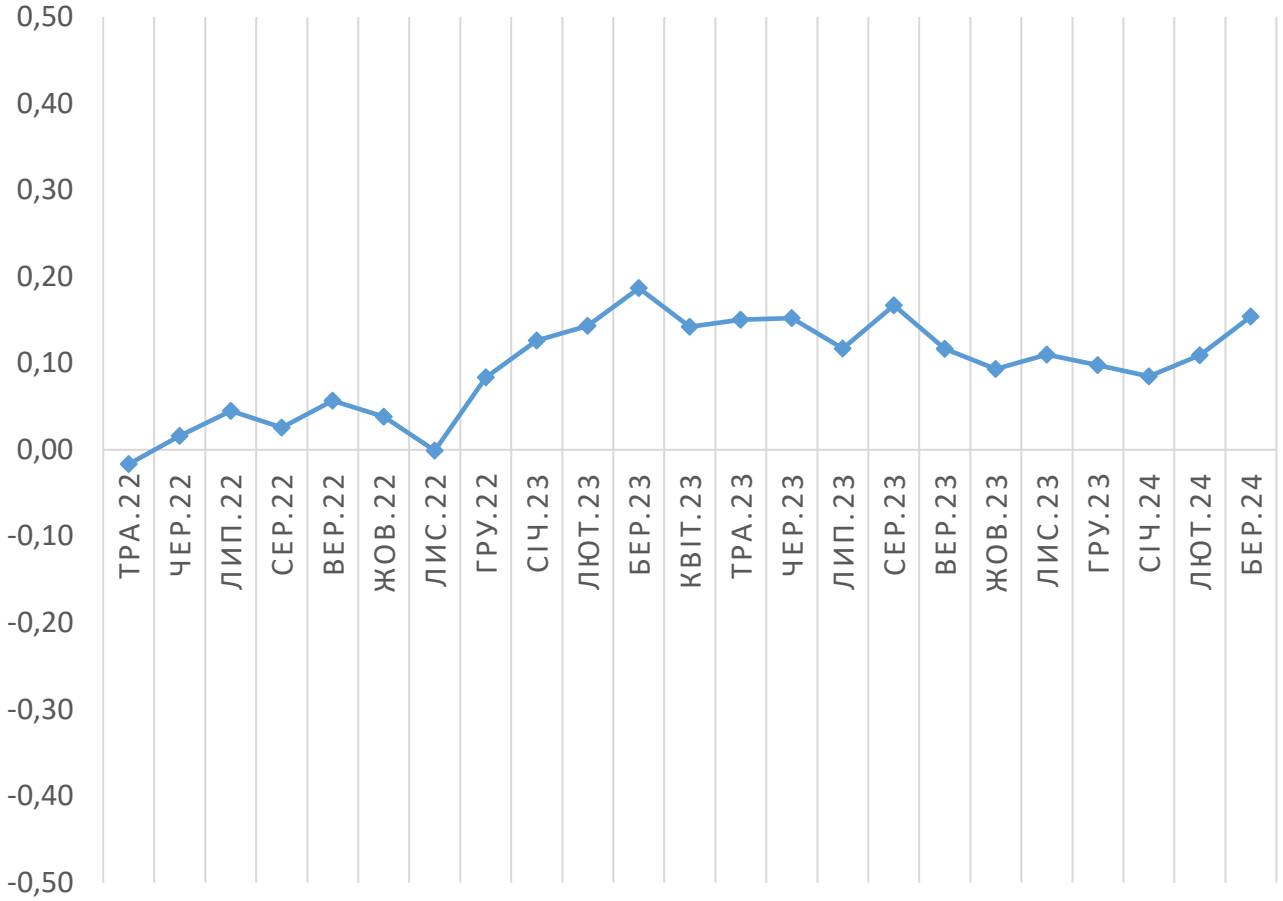

АППП зростає другий місяць поспіль (із 0,11 у лютому до 0,15 у березні)

<u>У березні 2024 року порівняно з лютим коливання складових АППП такі:</u>

- **Очікування виробництва** (ОВ) **зросли** із 0,42 до 0,53
- Складова **запаси готової продукції** (ЗГП) **також зросла** (із -0,10 у лютому до 0,02 у березні)
- Складова **обсяг нових замовлень** (ОНЗ) **зросла** (з -0,19 до -0,05)

**АППП= ОВ+ОНЗ+(-ЗГП)/3*

Майбутнє та невизначеність

Головні результати 2. Невизначеність

Невизначеність **у 6-місячній перспективі** для фінансово-економічної ситуації на підприємстві **зросла**

Невизначеність **у 6-місячній перспективі** для загально-економічного середовища **залишилась без суттєвих змін,** після **збільшення** минулого місяця

Невизначеність у **перспективі 3-х місяців зросла для усіх** виробничих показників

Невизначеність у 2-річній перспективі **суттєво зменшилась** та має **найнижчий показник** за весь період дослідження

Невизначеність у піврічній та тримісячній перспективі зросла

В перспективі півроку

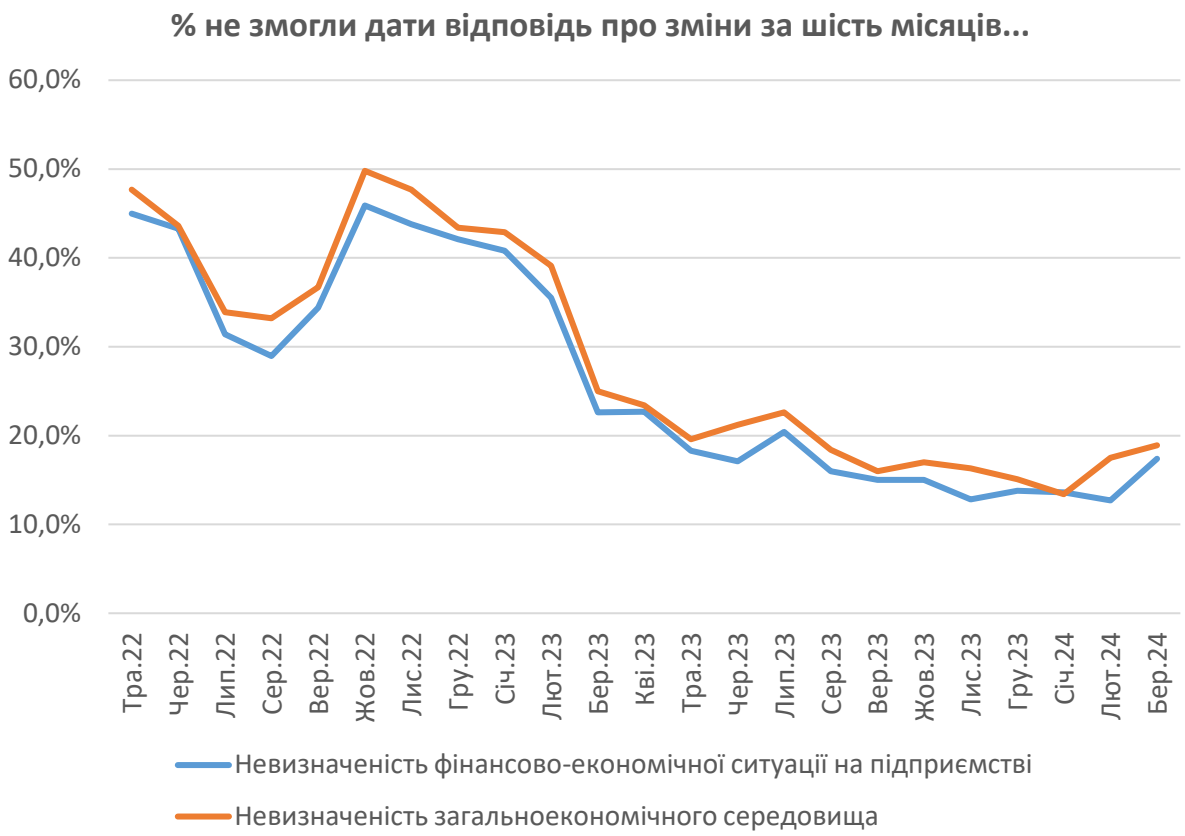

В перспективі трьох місяців

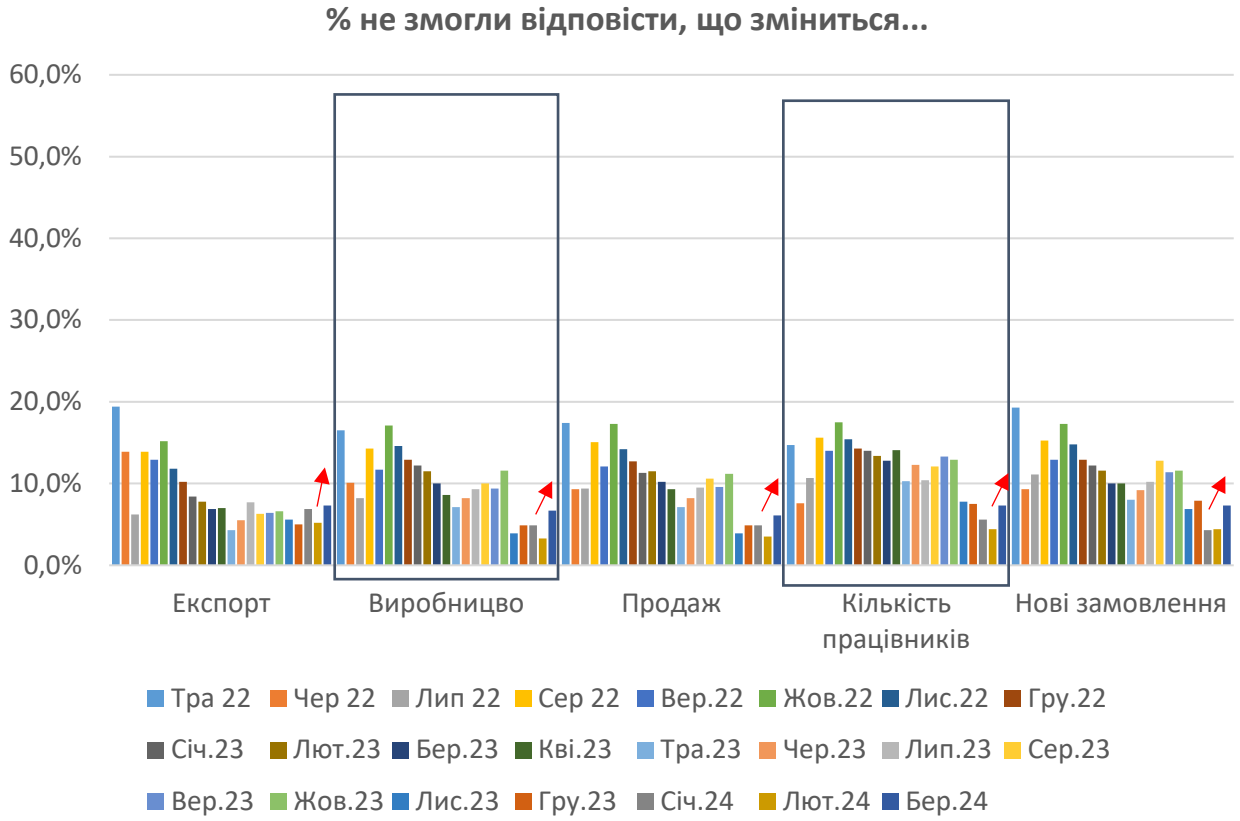

Невизначеність у довгостроковій перспективі суттєво зменшилась

Невизначеність у дворічній перспективі

"Важко передбачити, що буде з діяльністю підприємства через 2 роки", % підприємств

% підприємств, які не мають уявлення про свої плани на 2 роки – зменшилась із 51% до 39% у березні, що є найнижчим показником за весь період дослідження

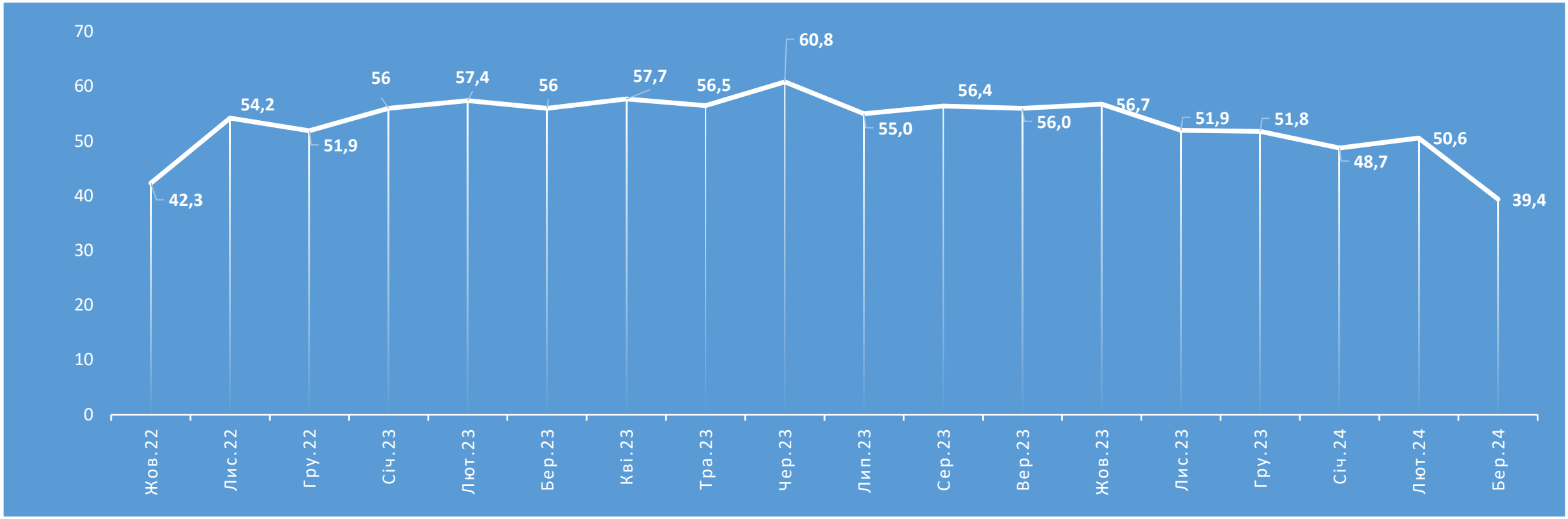

Головні результати 3. Середньострокові очікування покращились, а довгострокові суттєво не змінюються

Зменшились, як **% оптимістів**, так й **% песимістів** щодо майбутнього через **2 роки**

6-місячні очікування щодо фінансово-економічної активності підприємств та загально-економічного середовища **покращились**

Очікування у довгостроковій перспективі залишаються без суттєвих змін

Індекс очікуваних змін у довгостроковій перспективі

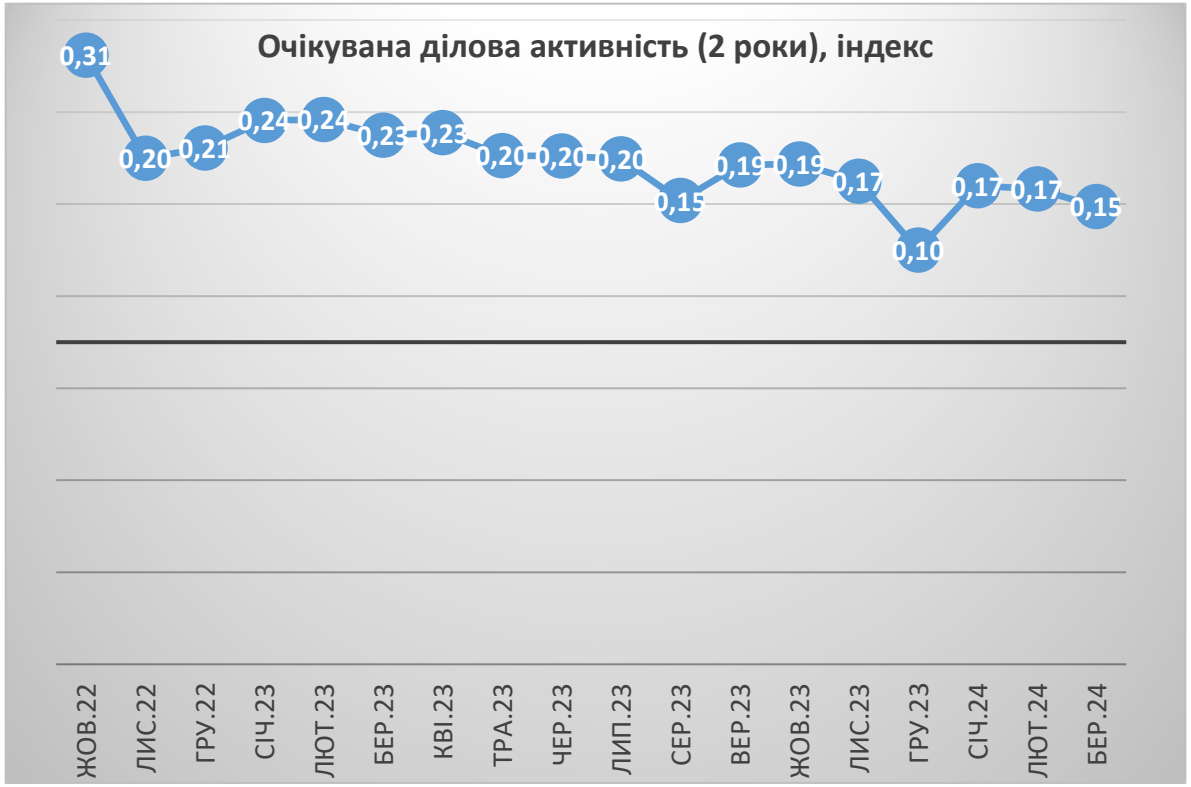

- Індекс очікуваних змін у перспективі 2 роки у березні становить 0,15 (0,17 два місяці поспіль)
- Шкала з -1 (погано) до +1 (добре)

Очікування у дворічній перспективі

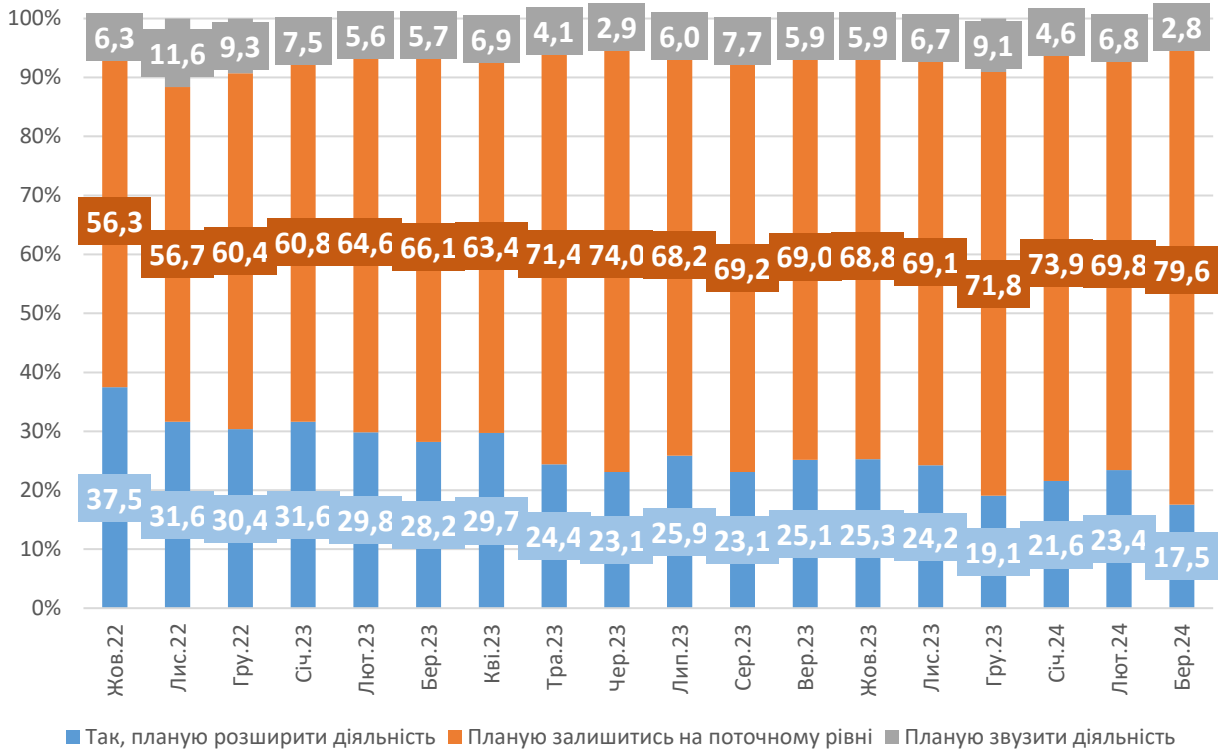

- **% підприємств, які планують зростання або скорочення ділової активності зменшився**
- У **березні зріс % підприємств, які не мають планів щодо довгострокових перспектив** (із 69,8% до 79,6%)

6-місячні перспективи: оптимізму стало більше

Фінансово-економічна ситуація на підприємстві

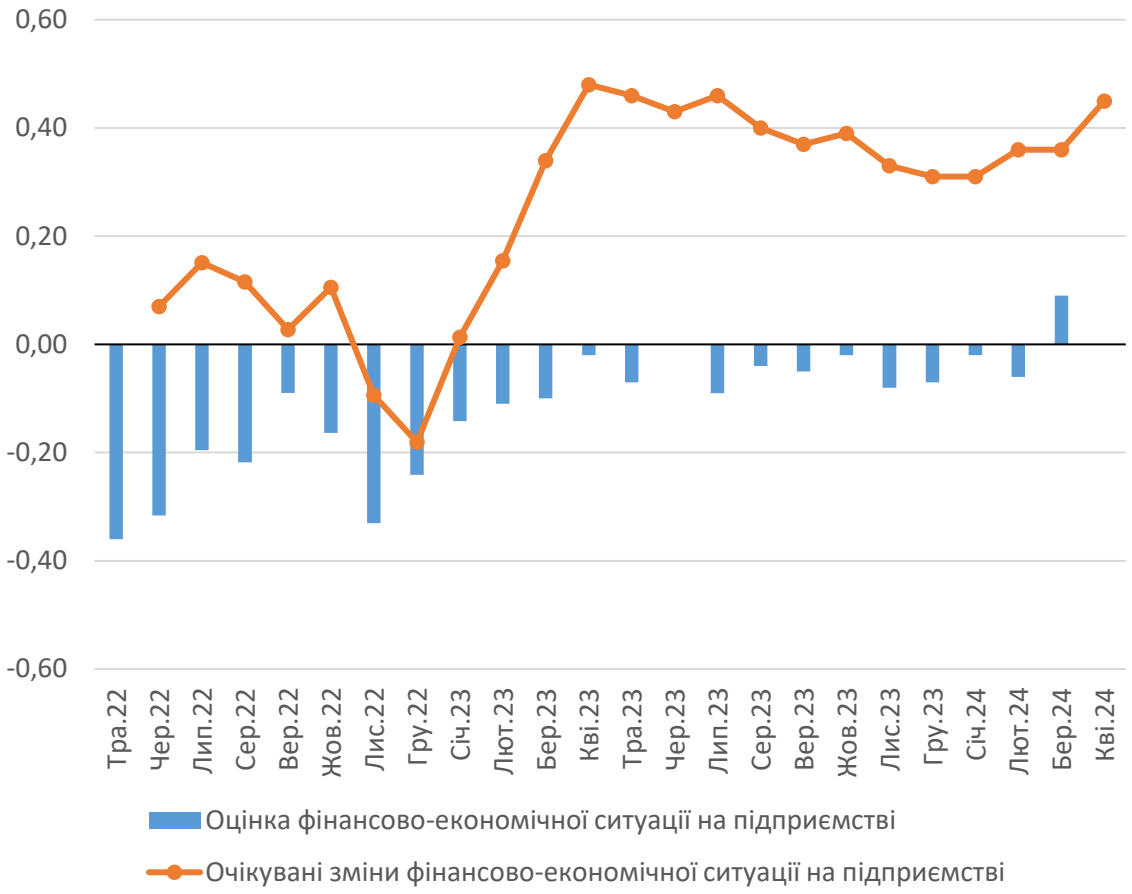

Загальноекономічна ситуація в країні

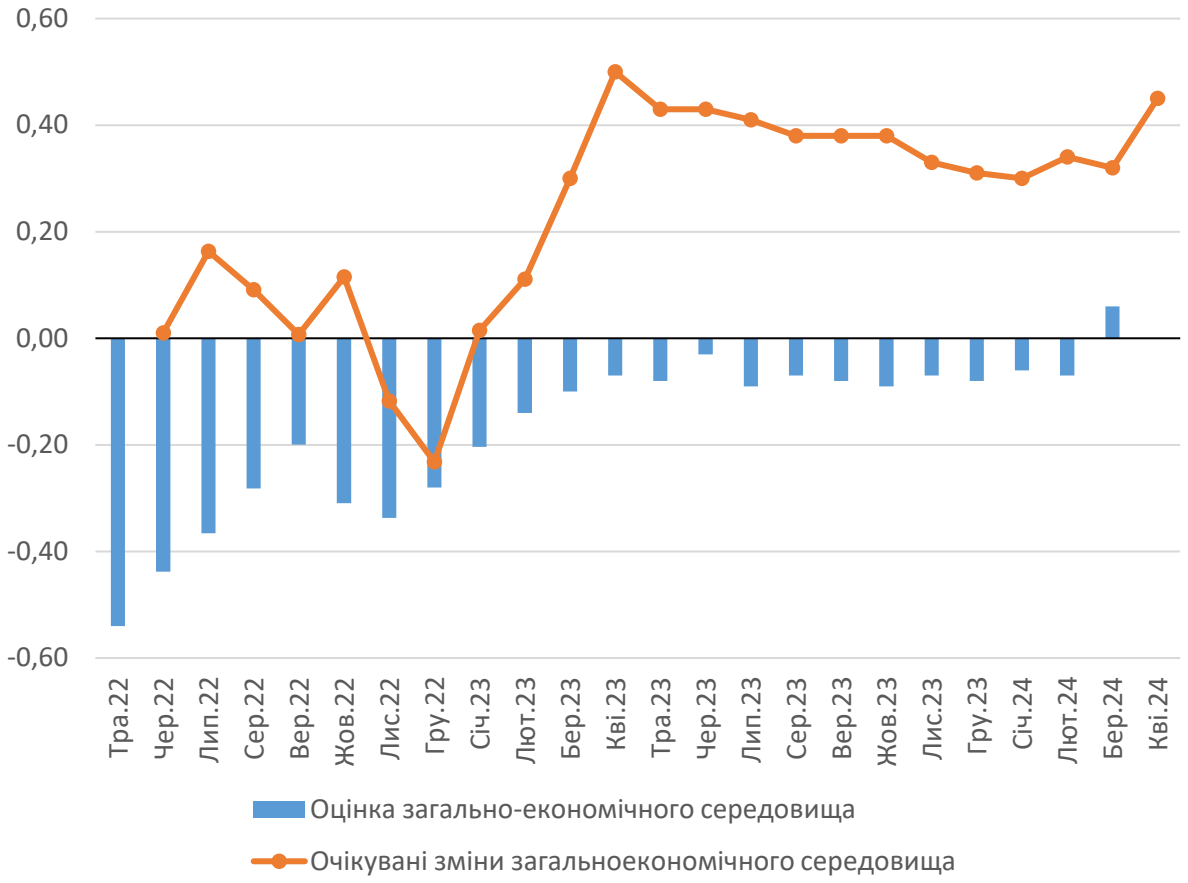

Діяльність підприємств у минулому та очікування на майбутнє

Головні результати 4: Результати та очікування

Виробничі показники другий місяць поспіль **покращуються**

Очікування щодо виробництва в перспективі на 3 місяці **покращились**

Кількість працівників на підприємствах продовжує зростати, одночасно зі **зростанням труднощів у пошуку працівників необхідної кваліфікації**

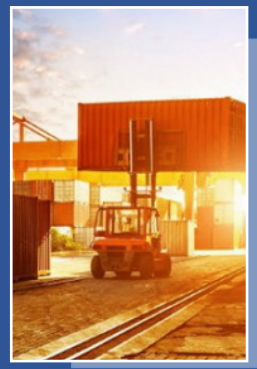

Результати роботи підприємств по **експорту та очікування у тримісячній перспективі покращились**

Виробництво: покращення результатів та очікувань

Результати (березень до лютого)

- % підприємств, які **нарощували обсяги виробництва суттєво не змінюється** (24,3% у лютому та 24,8% у березні)
- % підприємств, що **скоротили обсяги виробництва зменшився** із 16,7% до 12,1%

Індекс змін збільшився із 0,11 до 0,16

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, **які планують зростання виробництва** в найближчі 3-4 місяці, **зріс** із 43,8% до 54,4%
- % підприємств, які **очікують скорочення обсягів, зріс** із 2,5% до 4,1%

Індекс очікуваних змін виробництва збільшився із 0,42 до 0,53

Виробництво, балансові показники

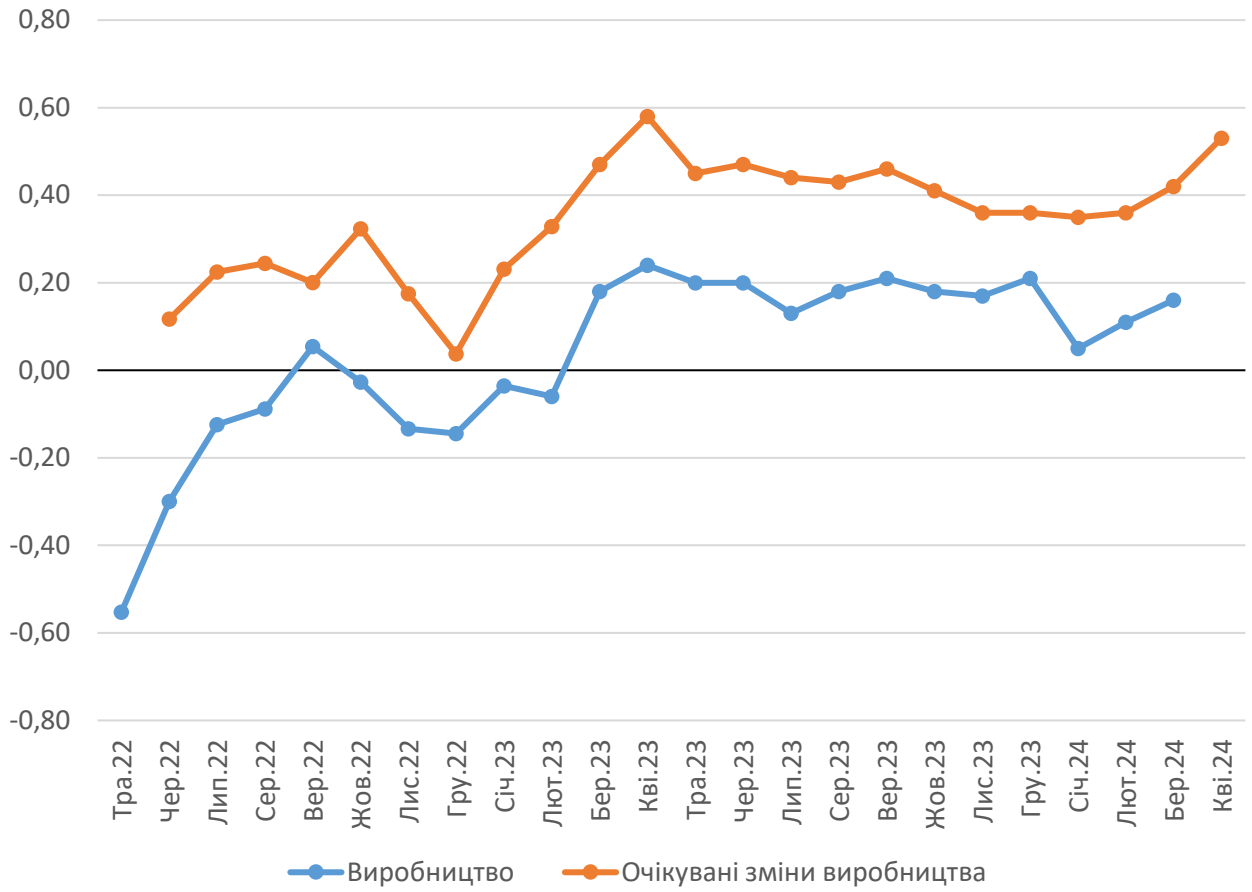

Експорт: покращення результатів, очікування зросли

Результати (березень до лютого)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання експорту, дещо зменшився** (18,9% у лютому та 16,8% у березні)
- % підприємств, що **повідомляють про скорочення експорту, зменшився** з до 29,3% у лютому до 16,1% у березні

Індекс змін зріс із -0,08 до 0,04

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **очікують зростання експорту, суттєво зріс** (із 29,5% у лютому до 45,0% у березні)
- % підприємств, які **планують скоротити експорт без суттєвих змін** (4,8% у лютому та 4,5% у березні)

Індекс очікуваних змін експорту збільшився із 0,28 до 0,45

Експорт, балансові показники

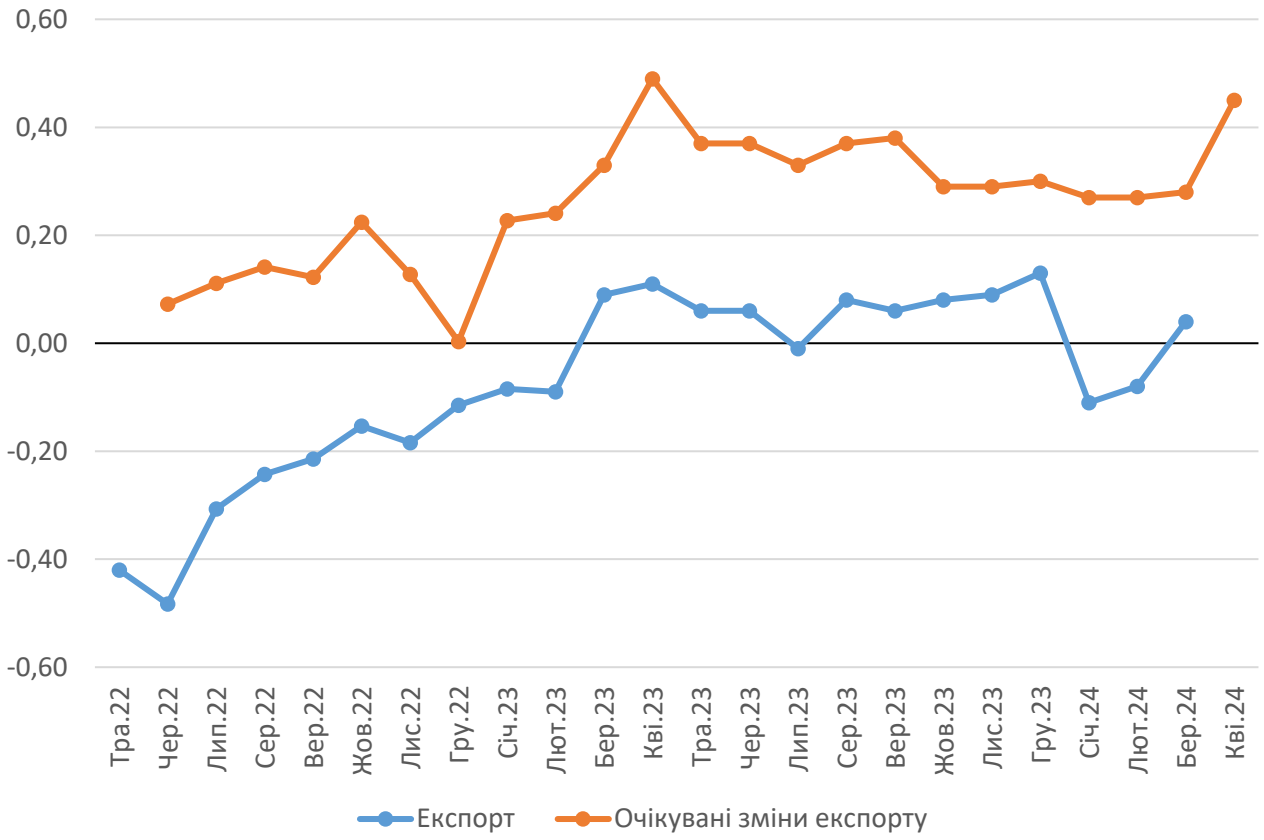

Продажі та нові замовлення: результати та очікування зростають

Продажі

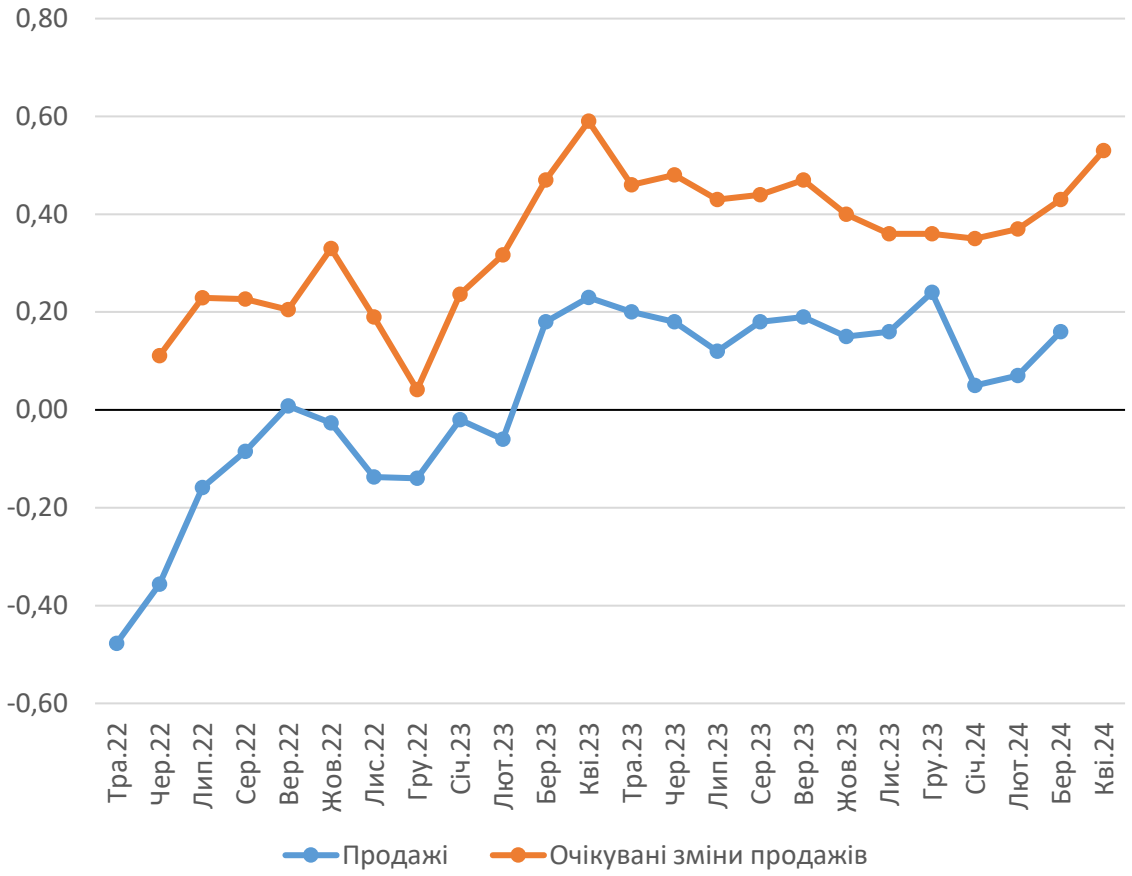

Нові замовлення

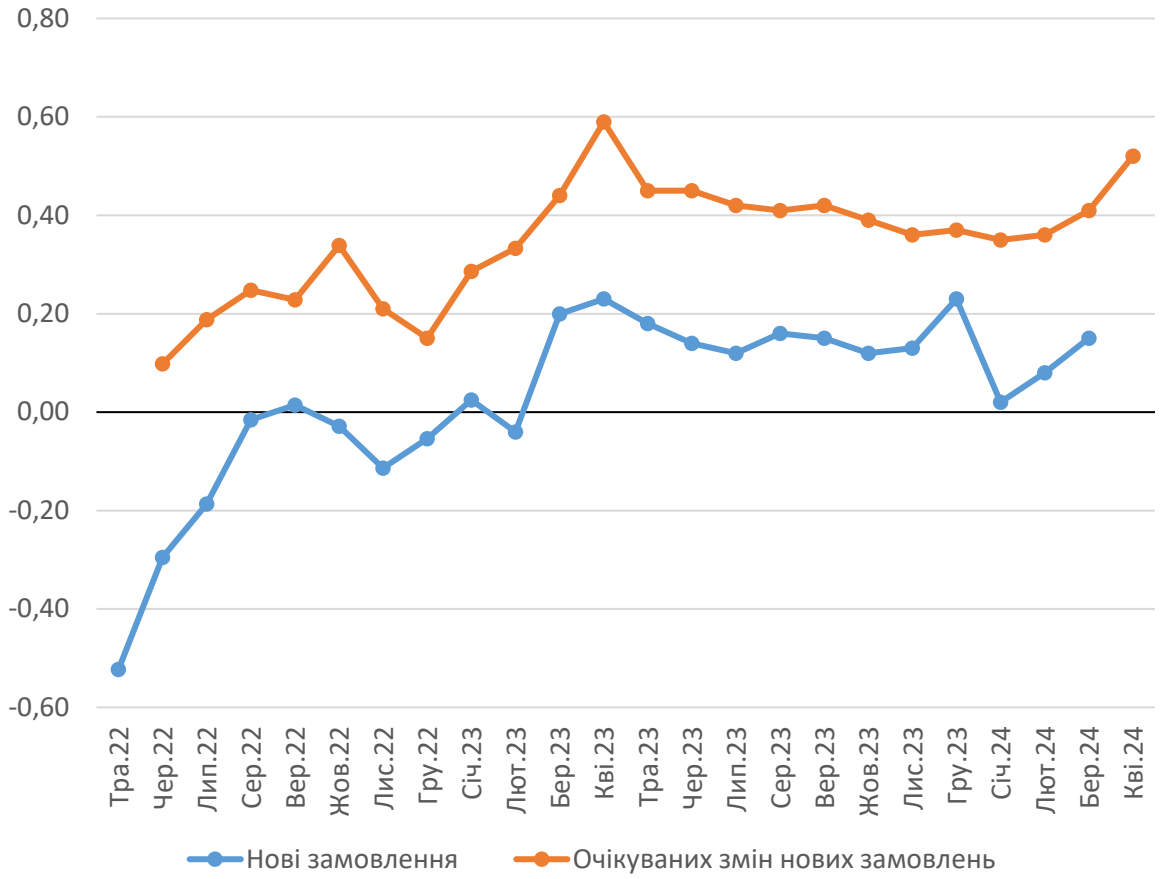

Термін нових замовлень

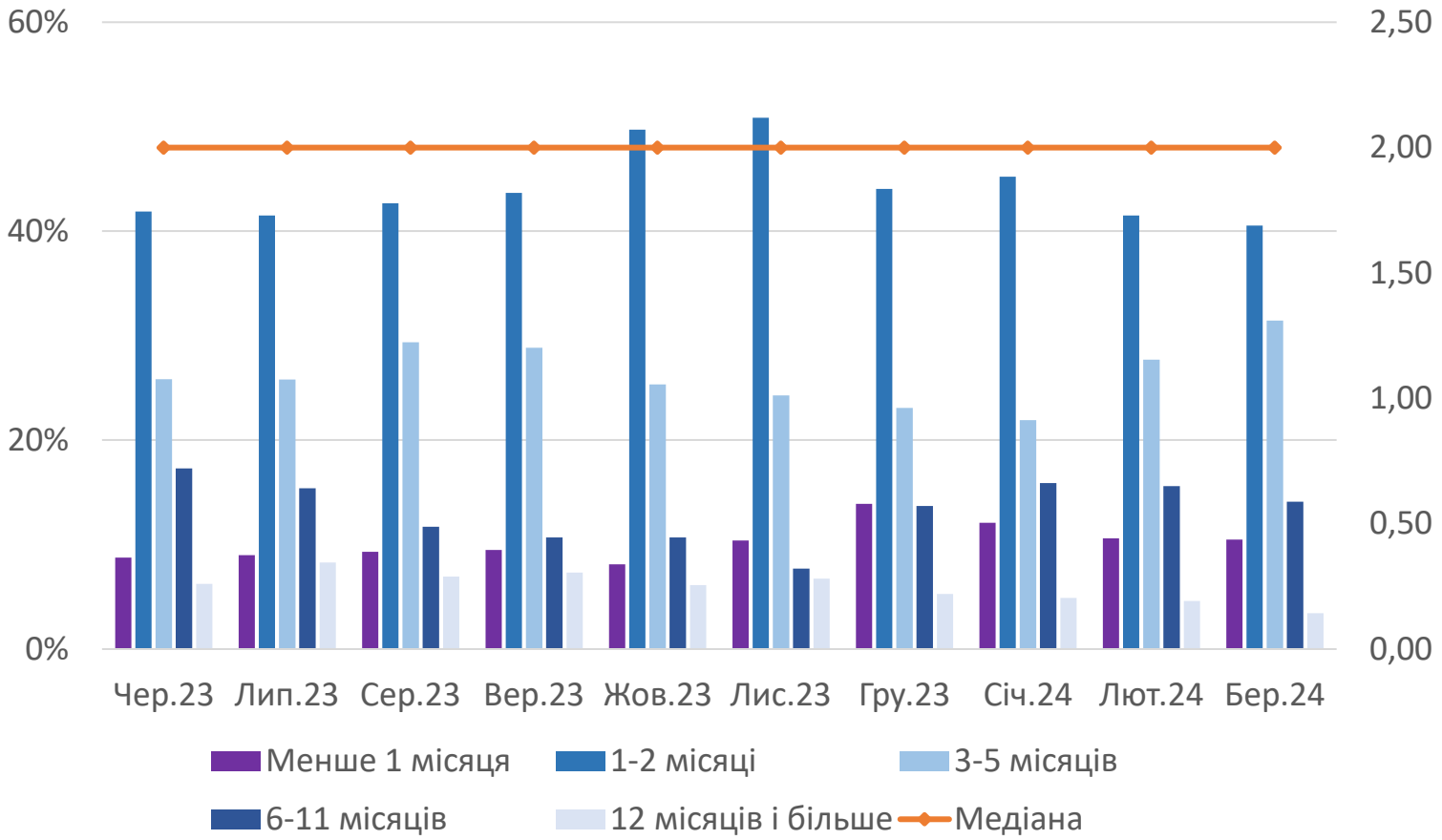

У березні 2024 року середній портфель замовлень серед опитаних підприємств залишився на колишньому рівні

- **Середній термін нових замовлень залишається на рівні 2 місяців** (медіана) після зниження з трьох місяців у січні-квітні 2023 року
- **Частка підприємств**, які **мають замовлення не більше ніж на 2 місяці, склала 51%**, що практично стільки ж, як було у лютому (52%), але менше рівня січня (57%)

Динаміка цін

Ціни на сировину та матеріали: тенденція до скорочення темпів зростання уповільнились

Результати (березень до лютого)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання цін, залишився без суттєвих змін** (31,6% у лютому та 32,3% у березні)
- % підприємств, які вважають, що **ціна на сировину та матеріали знизилась становить 2,1% (було 2,8%)**
- **% без змін** становить 65,6%, як і минулого місяця

Індекс змін цін на сировину та матеріали становить 0,29 (було 0,31 у лютому)

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **очікують зростання цін істотно не змінився** (17,4% у лютому та 18,1% у березні)
- % підприємств, які **очікують на зниження цін також майже не змінився** (2,0% у лютому та 3,2% у березні)
- **% без змін** становить 78,7% (було 80,5%)

Індекс очікуваних змін цін на сировину та матеріали становить 0,15 (було 0,16)

Ціни на сировину та матеріали, балансові показники

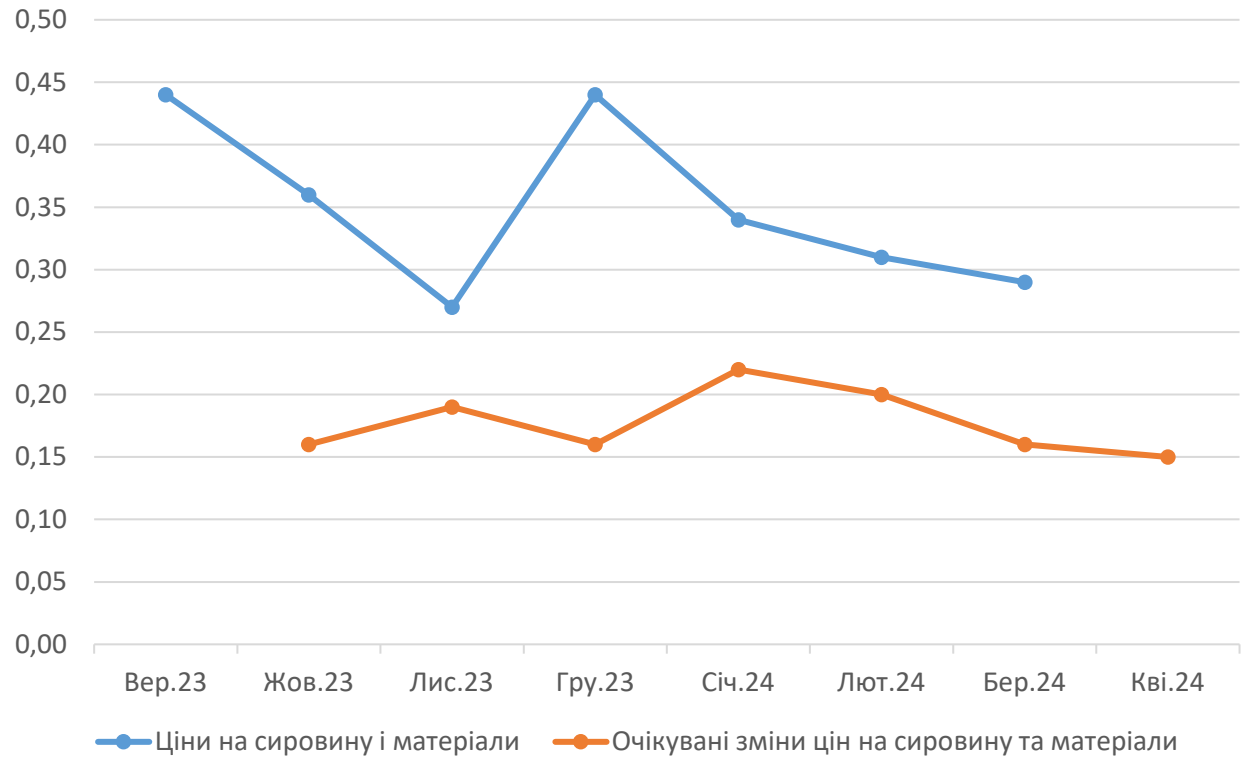

Ціни на готову продукцію: тенденція до скорення темпів зростання уповільнюється

Результати (березень до лютого)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання цін на готову продукцію, істотно не змінився** (28,3% у лютому та 29,0% у березні)
- % підприємств, які вважають, що **ціни на готову продукцію знизилась становить 1,9% (було 3,6%)**
- **% без змін** становить 69,1% (було 68,2%)

Індекс змін цін на готову продукцію становить 0,27 (було 0,28 у лютому)

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **очікують зростання цін істотно не змінився** (16,1% у лютому та 17,1% у березні)
- % підприємств, які **очікують на зниження цін також майже не змінився** (2,0% у лютому та 3,4% у березні)
- % **без змін** становить 80,5% (було 80,9%)

Індекс очікуваних змін цін на готову продукцію становить 0,14 (було 0,16)

Ціни на готову продукцію, балансові показники

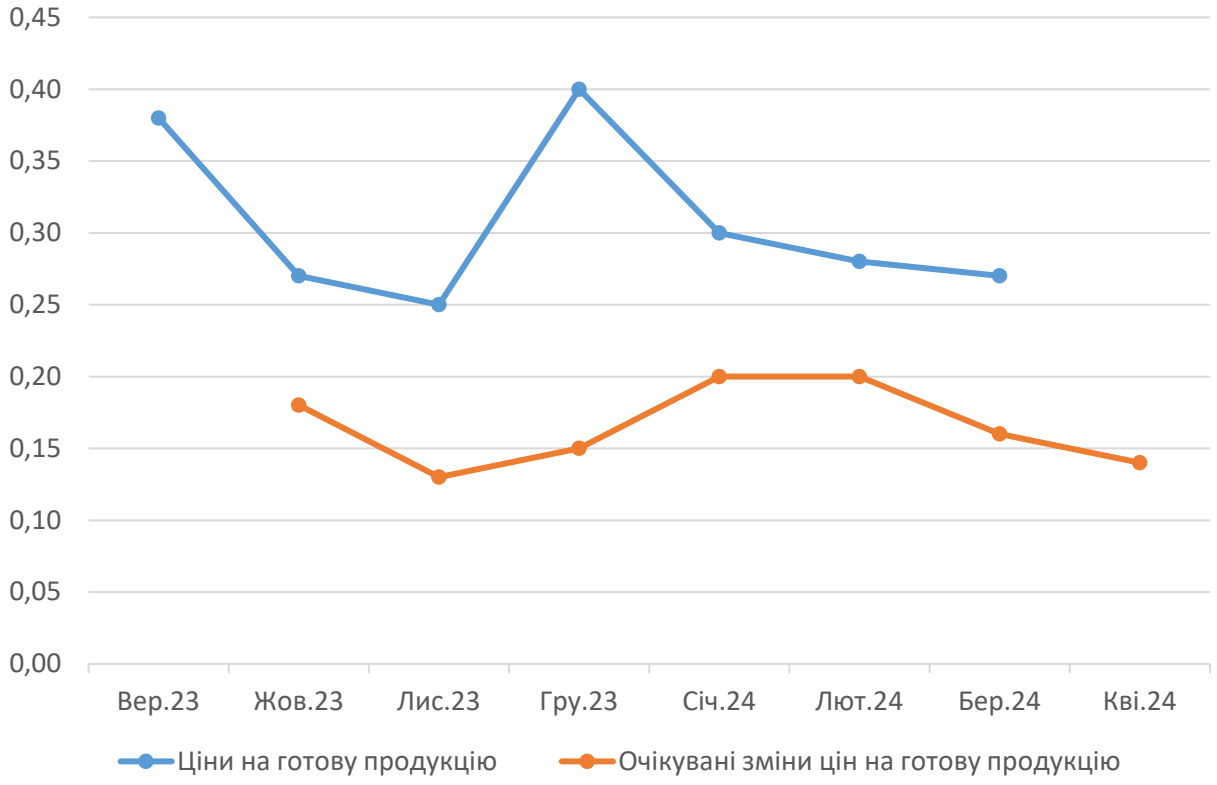

Зайнятість і ринок праці

Зайнятість: кількість працівників зростає

Кількість працівників

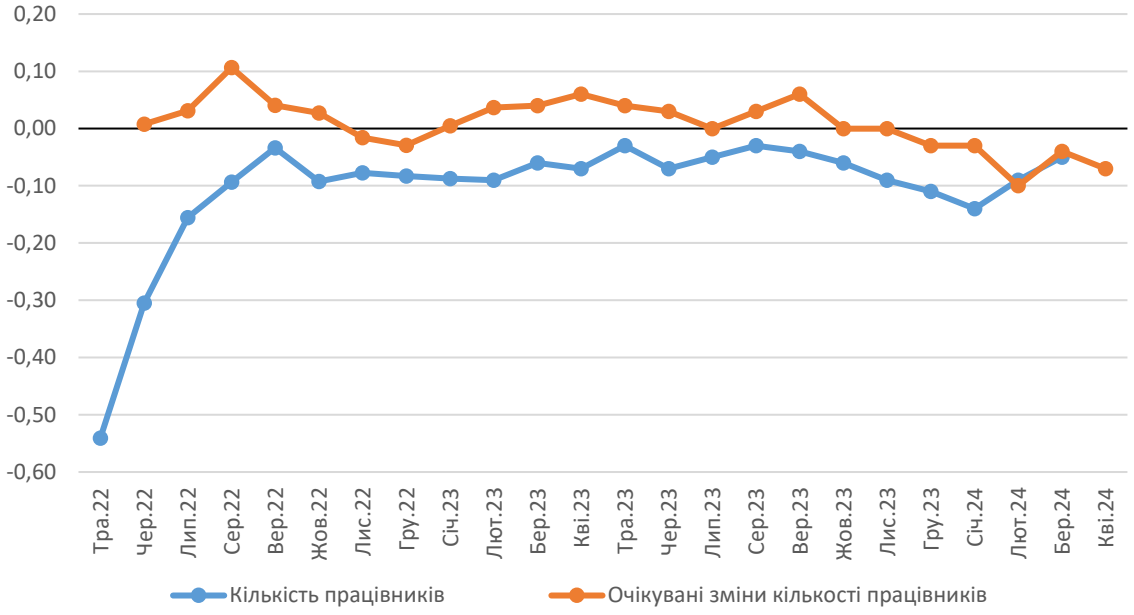

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, що **планують зростання зайнятості в найближчі 3-4 місяці, суттєво не змінюється** (2,5% у лютому та 3,3% у березні)
- % підприємств, які **мають намір скоротити чисельність працівників, зріс** із 5,2% у лютому до 8,3% у березні
- % підприємств, **на яких не очікується змін у зайнятості, зменшився** із 92,2% до 88,4%

Кількість працівників у вимушених відпустках

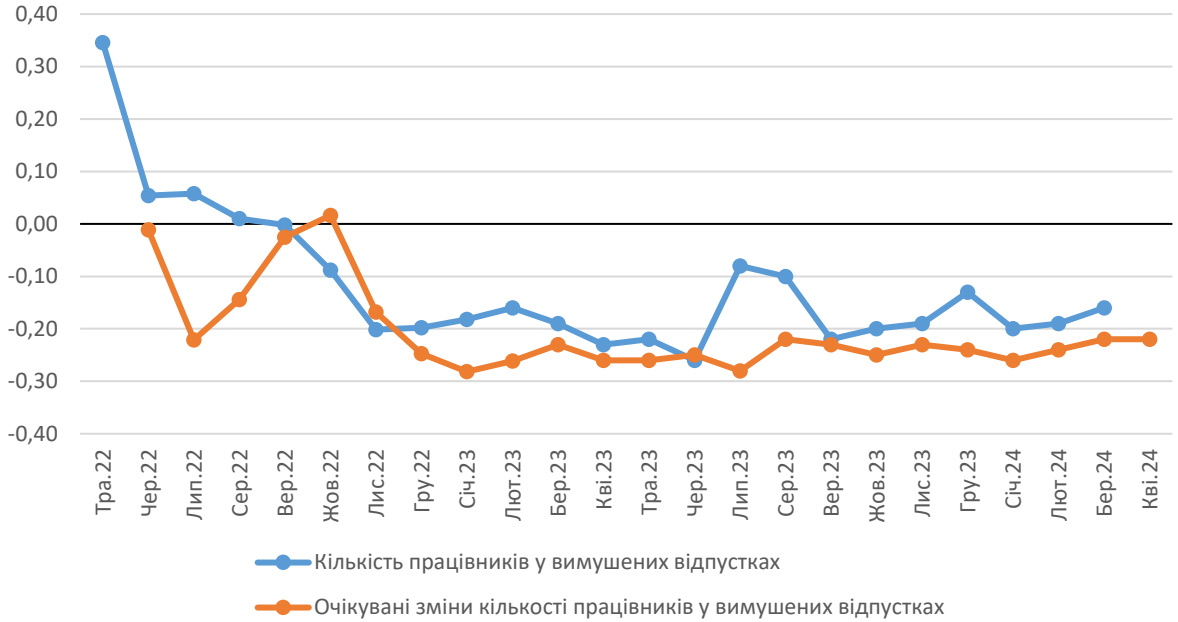

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **планують збільшити кількість працівників у вимушених відпустках, майже без змін** (0,7% у лютому та 1,4% у березні)
- % підприємств, які **планують скоротити працівників у вимушених відпустці, також залишається без суттєвих змін** (23,1% у лютому та 23,9% у березні)
- **% без змін** зменшився із 76,3% до 74,7%

Проблеми з пошуком працівників зростають

Проблеми при пошуку працівників

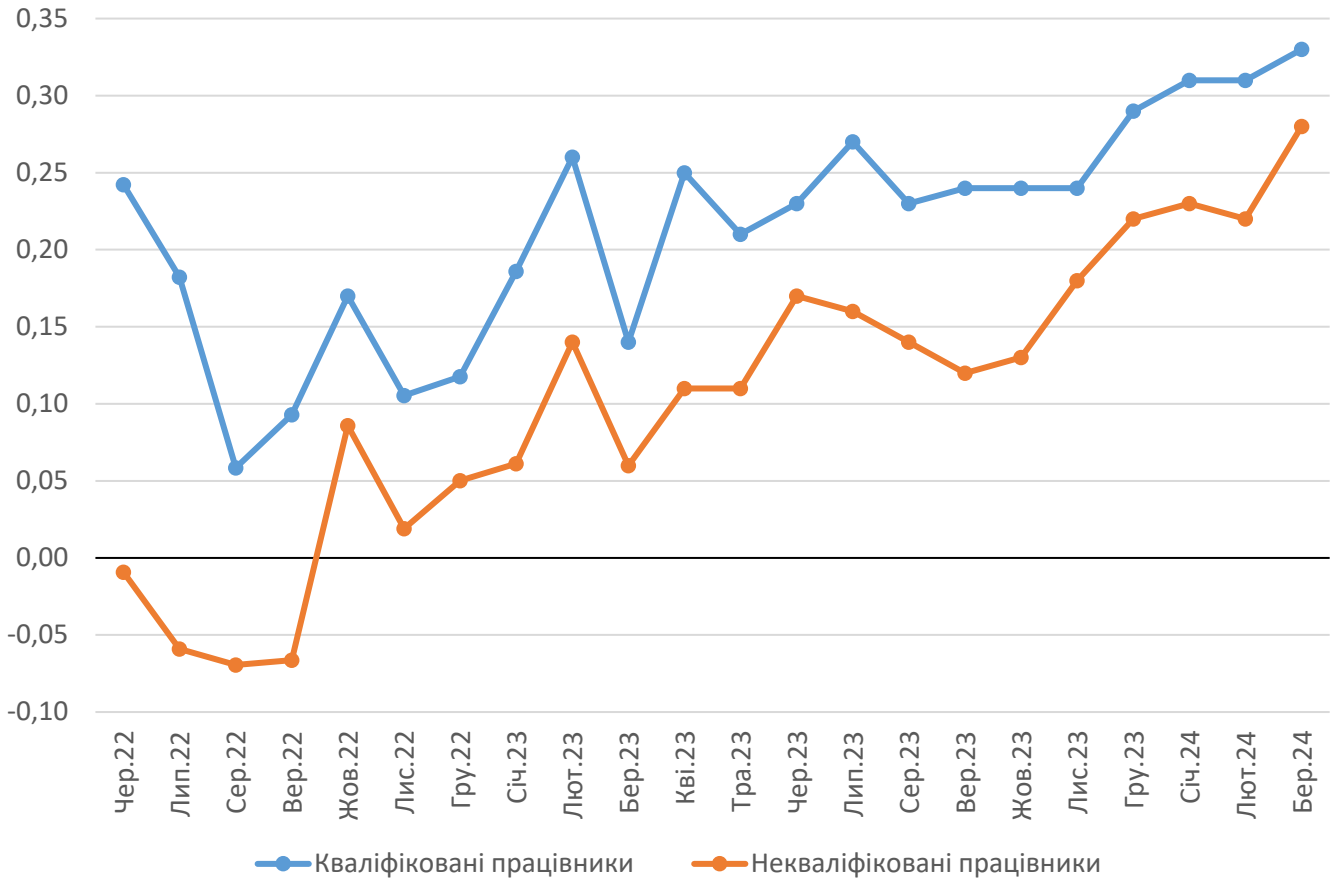

У березні труднощі з пошуком працівників зросли

Кваліфіковані працівники:

- % тих, хто повідомив, що таких працівників **знайти складніше зріс** (із 31,0% у лютому до 38,9% у березні).
- % тих, **кому простіше шукати кваліфікованих працівників, також зріс** (із 0,2% у лютому до 4,2% у березні)

Некваліфіковані працівники:

- % тих, хто повідомив, що їх **легко знайти, залишається без суттєвих змін** (4,8% у лютому та 4,2% у березні)
- % тих, кому це **важче суттєво зріс** (із 26,5% у лютому до 31,7% у березні)

Перешкоди для ведення бізнесу, економічна політика, роль держави для бізнесу

Головні результати 5: Перешкоди, економічна політика

1-ше місце в списку перешкод **залишається** за «зростанням цін»

% респондентів, для яких **«небезпечно працювати»,** суттєво не змінюється у значенні третій місяць поспіль (знову на 3-му місці в рейтингу перешкод)

Оцінки економічної політики Уряду залишаються переважно нейтральними

Основні перешкоди для ведення бізнесу у воєнний час, % респондентів

У березні 2024 року трійка лідерів у списку перешкод ведення бізнесу залишилась без змін

- Перешкода **«зростання цін на сировину та товари»** продовжує збільшуватись у значенні (із 49% у лютому до 53% у березні) та **залишається на 1-му місці**
- **«Брак робочої сили» також** збільшився у значенні із 46% до 50% та залишився на **2-му місці**
- Перешкода **«небезпечно працювати»**, **суттєво не змінилась у відсотковому значенні (45% у лютому та 46% у березні) та залишилась на 3-му місці у списку**
- **«Перебої з електроенергією»** збільшились у значенні у зв'язку із пошкодженнями після ракетних обстрілів із 24% до 40% та перешкода піднялась із **7-го на 4-те місце**
- **Корупція та тиск з боку правоохоронних органів не є суттєвими проблемами**

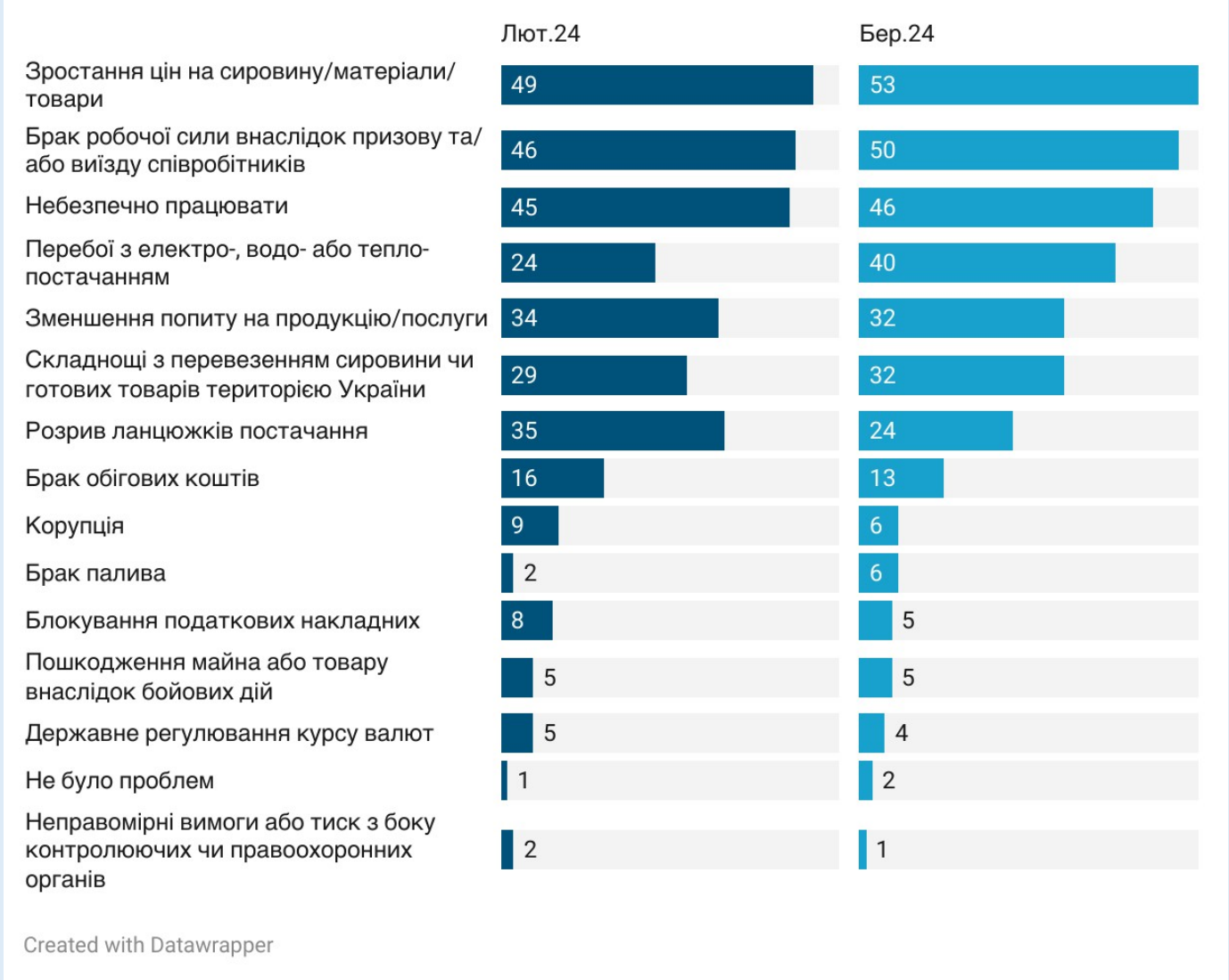

«Небезпечно працювати» замикає трійку лідерів серед перешкод для ведення бізнесу

- Частка підприємств, які **повідомили, що працювати небезпечно, суттєво не змінюється вже третій місяць поспіль**
- **У переліку перешкод «небезпечно працювати» залишилась на 3-му місці**

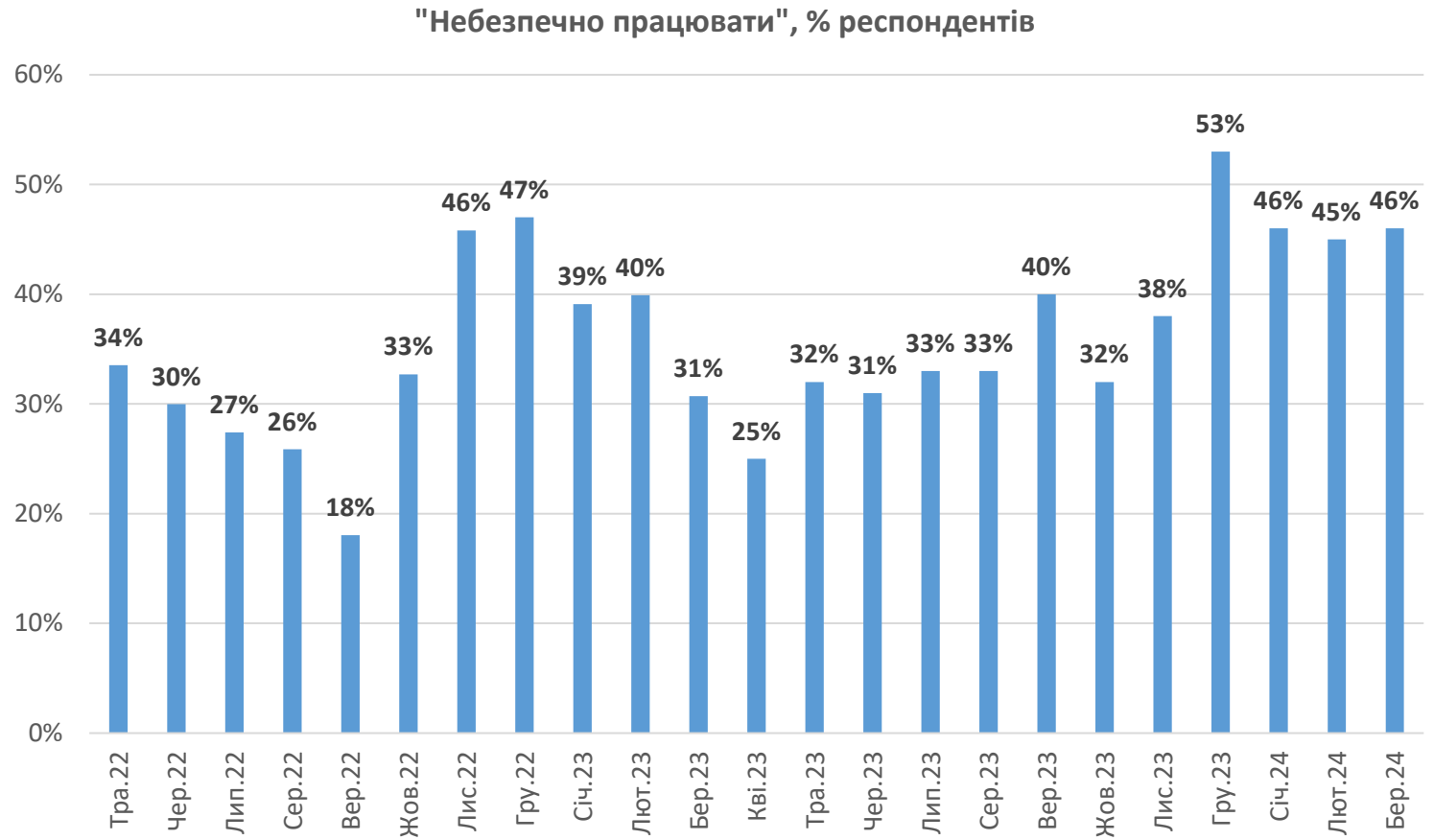

“Небезпечно працювати” у різних вимірах

"Небезпечно працювати" за розміром підприємств, % респондентів

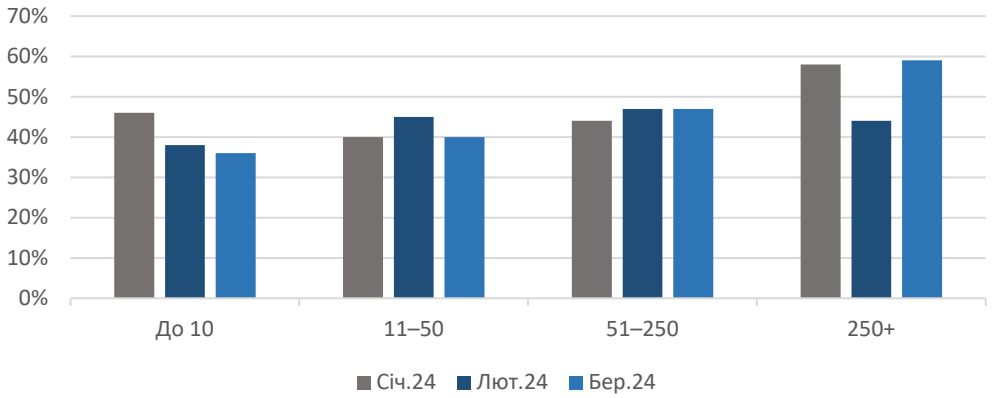

- % підприємств, які обрали **«небезпечно працювати», зменшується для малого та мікро бізнесу і суттєво зріс для великого.**

- **80+%** опитаних у **Черкаській, Запорізькій, Вінницькій, Харківській областях** вважають небезпечні умови перешкодою для ведення бізнесу

«Небезпечно працювати» за регіоном, % респондентів

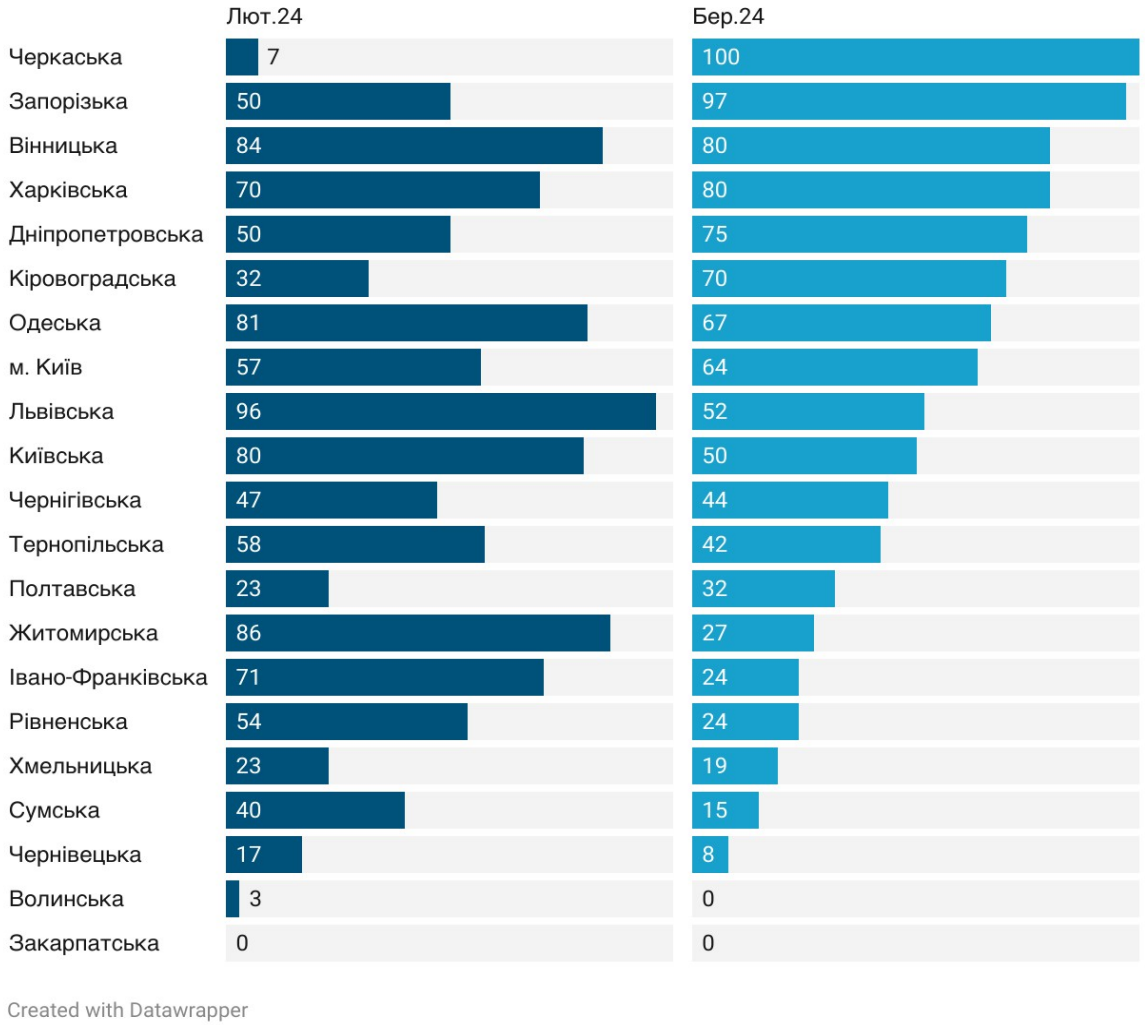

Проблем з електрикою знову стало більше

- Частка підприємств, які **повідомили, про перебої з електропостачанням зросла** із 24% у лютому до 40% у березні
- У **переліку перешкод «перебої з електрикою» піднялась з 7-го на 4-те місце**

Частка нейтральних оцінок економічної політики Уряду знову зросла

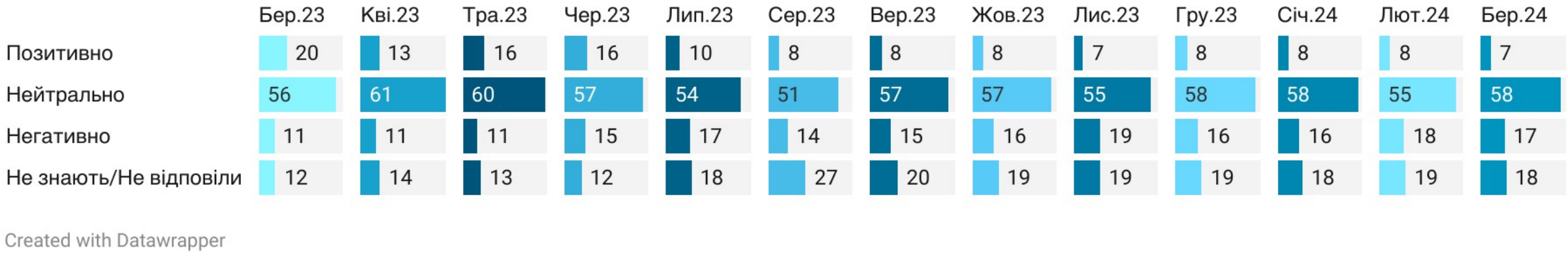

- **Частка позитивних оцінок** політики Уряду щодо підтримки бізнесу становить 8% і **залишається без суттєвих змін**
- **Частка нейтральних оцінок** політики Уряду щодо підтримки бізнесу у березні **знову зросла** до 58% після зменшення до 55% у лютому
- **Частка негативних оцінок без суттєвих змін** (18% у лютому та 17% у березні)

Сьогодні в Україні держава для бізнесу є...

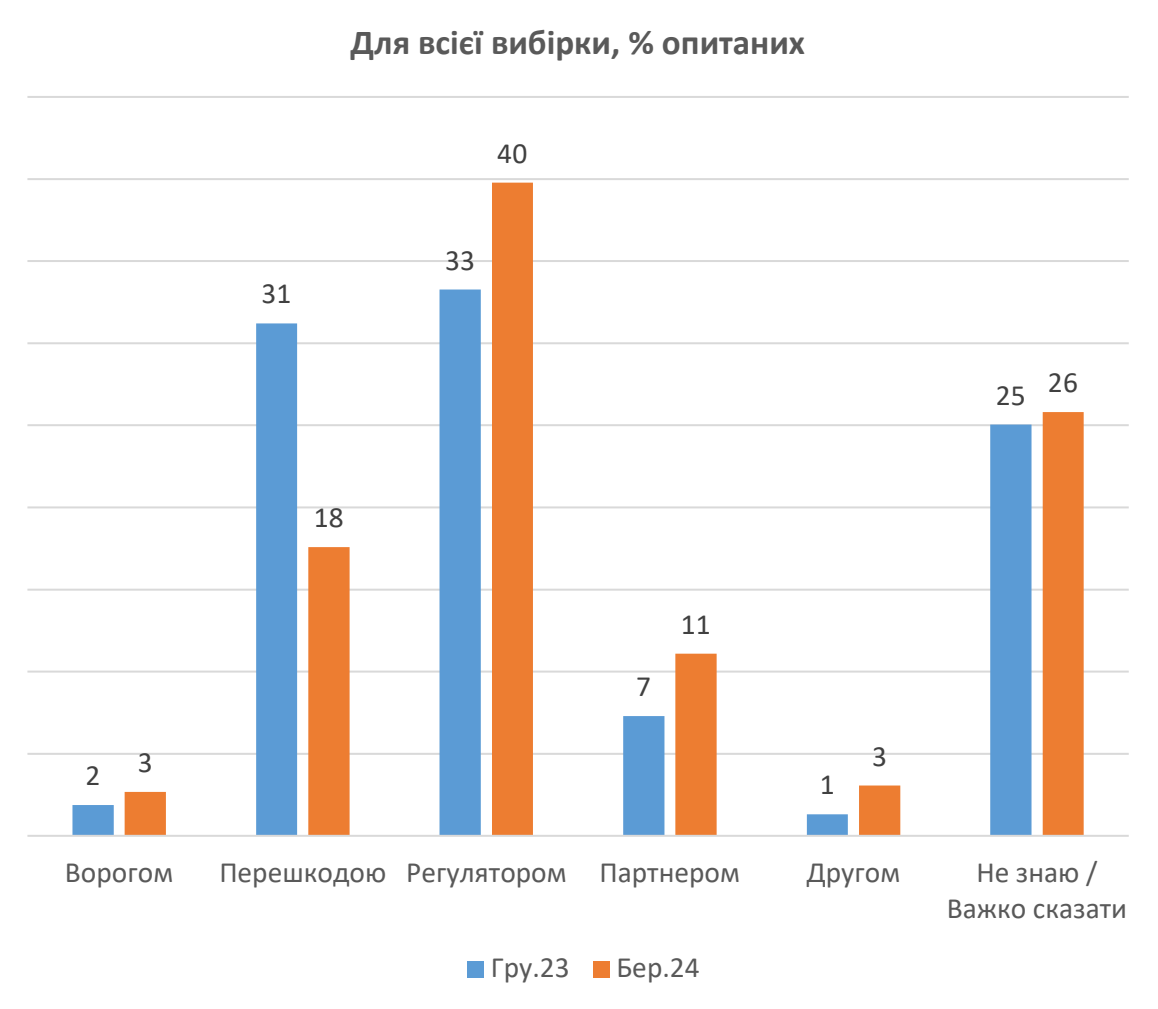

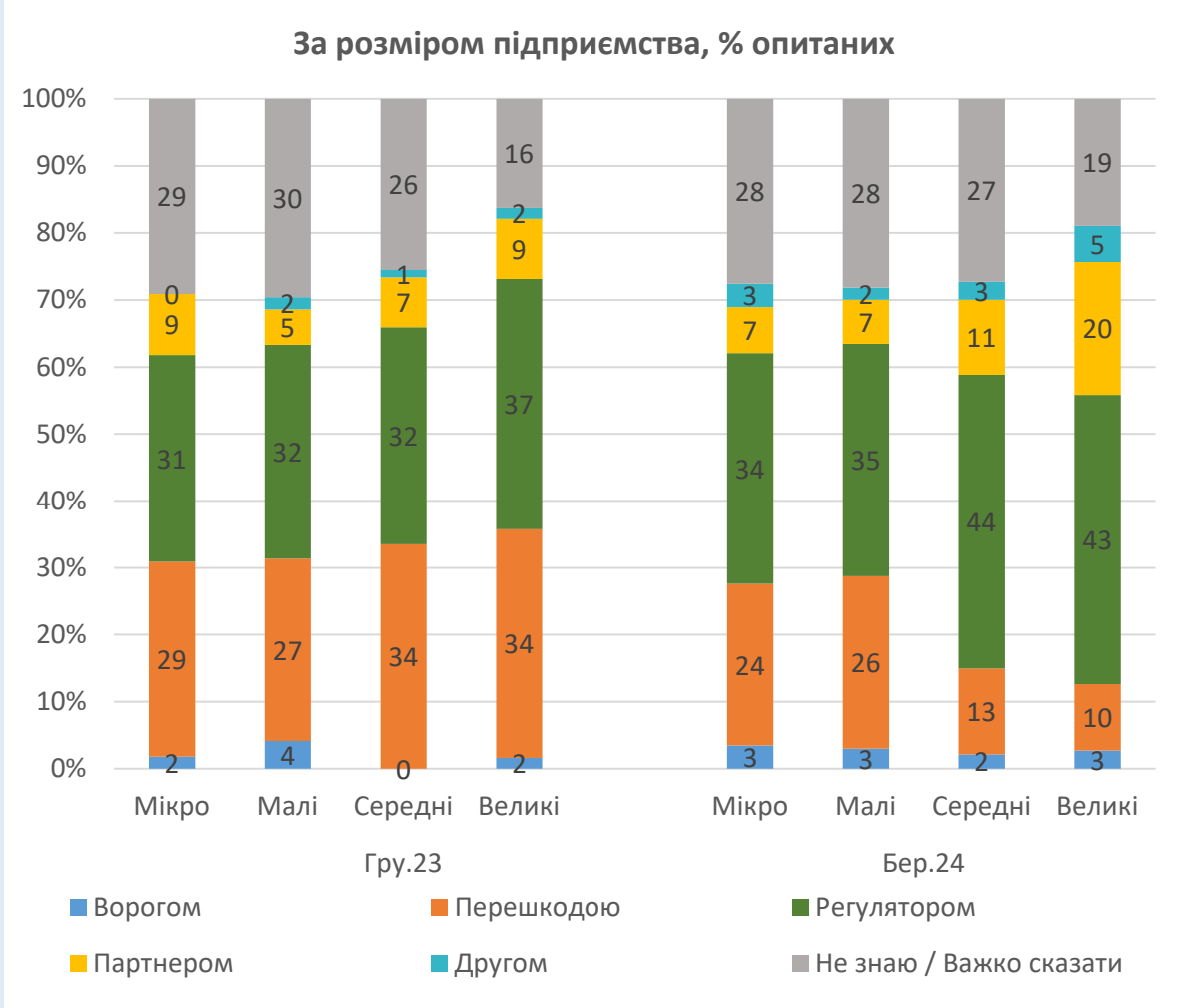

Нове щомісячне опитування підприємств. Методологія

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій буде проводити щомісячне опитування підприємств із **застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень** (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування складається з двох частин – регулярної та спеціальної. Регулярно респонденти відповідають на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників -- випуску (виробництво), реалізації (продажів), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на півроку також будуть у фокусі нашої уваги.

Спеціальна частина Щомісячного дослідження дозволяє отримувати інформацію щодо специфічних тем. Спеціальна частина розглядає проблеми підприємств, вплив війни на обсяги виробництва, експортну діяльність, основні потреби бізнесу та оцінку державної політики..

У цьому дослідженні використовується панельна вибірка, яка включає **500+ підприємств, що розташовані у 21-му з 27-ми регіонів України**, включаючи Вінницьку, Волинську, Дніпропетровську, Житомирську, Закарпатську, Запорізьку, Івано-Франківську, Київську, Кіровоградську, Львівську, Одеську, Полтавську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Хмельницьку, Черкаську, Чернівецьку та Чернігівську області та місто Київ.

Польовий етап 23-ої хвилі тривав 18 – 29 березня 2024 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи у березні з лютим 2024 року, чи іншого показника на момент проведення опитування (березень 2024 року) та давали прогнози на наступні 2 - 3 чи 6 місяців залежно від питання. В окремих питаннях (де це було зазначено) результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року).

Наші контакти

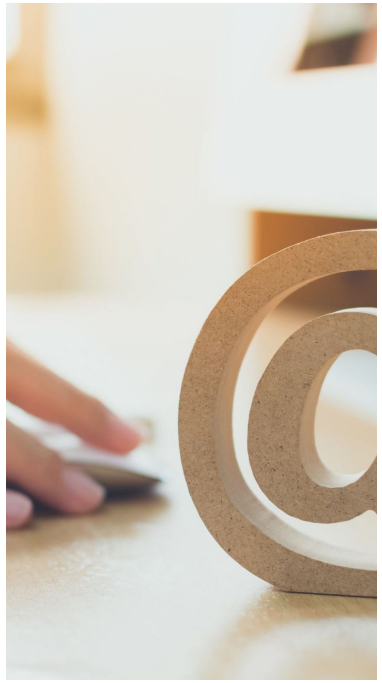

website:	www.ier.com.ua
e-mail:	rubanik@ier.kyiv.ua kuziakiv@ier.kyiv.ua
Facebook:	https://www.facebook.com/IER.Kyiv/
Twitter (in English only):	https://twitter.com/IER_Kyiv

Фінансується Європейським Союзом
erim Equal Rights & Independent Media
МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ
ATLAS NETWORK
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ